

5 - Instrumentalmusikk fra Iran (ca 2:30 min)

Siden det ikke finnes noen spesifikk ”muslimsk musikk”, med et mulig unntak for *adhan* og resitasjon i moskeene, tas det i oversikter som denne gjerne med musikk fra land med en overveiende muslimskpreget kultur og historie. Dette eksempelet er hentet fra Iran, og gir dermed et eksempel på musikk fra et sjiadominert område.

Eksemplet er - ikke uten grunn - instrumentalt. Perserne foretrakk i utgangspunktet instrumentalmusikk, mens de erobrende araberne i islams tidligste fase var mer opptatt av vokalmusikk. Som på mange andre områder ble de påvirket av perserne - i denne sammenhengen til å fokusere mer på instrumentalmusikk og musikkinstrumenter.

Klassisk iransk/persisk musikk bygger på såkalte *dastga* som egentlig betyr ”håndposisjon” og refererer til venstrehåndposisjoner på instrumenter med hals. I sak er det likevel bedre å oversette *dastga* med ”system”. *Dastga*ene som system ligner på de arabiske *maqam* så vel som på de europeiske kirketonearter. Det finnes over 50 slike *dastga*er, men tolv regnes som fundamentale. I dette eksemplet spilles en *dastga* som heter *shur*, og som minner om vestlig harmonisk moll.

Hver *dastga* er bygd opp av motiv (*gusheh*). Til *dastga shur*, som vårt eksempel bygger på, finnes hele 36 små motiv. De gir musikken variasjon og framdrift, og sikrer samtidig - fordi de bygger på den samme *dastga* - kontinuitet.

Vi hører fire instrumenter som alle er typiske for denne kulturkretsen. For det første en *santor* som er lagd av tre. Den dekker tre oktaver og består i alt av 72 strenger, fire for hver tone i øvre register og én streng for hver tone i det midtre og nedre registeret. Piano har til sammenlikning tre i øvre, to i midtre og én streng i nedre register. Lyden fremkommer ved å slå med to stikker, én i hver hånd. Et lite stykke ut i eksempelet er også *kemenche* tydelig framme i lydbildet. *Kemenche* er en slags lutt med fire strenger som spilles på med bue. Resonanskassen er av tre og membran av fiskeskinn. I tillegg til *santor* og *kemenche* hører vi også to trommer. Den ene er *tombak*. Betegnelsen viser til de to viktigste slagene på trommen, *tom* i lavt register og *bak* i høyt register. Det siste instrumentet kalles *duf* eller *daf*, og er en flat tromme med ringer på innsiden. Den gir en ørliten bjelleeffekt og framstår derfor som en slags tamburin. Lyden er rullende og litt hviskende, så det er ikke alltid så lett å høre den blant de andre instrumentene.

I elevenes arbeid med dette musikkseksemplet foreslår vi

- 1) en fri, assosiativ tilnærming med utgangspunkt i spørsmål som: Hvordan høres dette ut? Hvilke assosiasjoner får jeg? Ligner det på noe annet jeg har hørt?
- 2) en musikkfaglig beskrivende tilnærming med vekt på toner, melodi, rytme, instrumentene og forholdet mellom dem, motivene, etc,
- 3) en kulturhistorisk tilnærming med fokus på Iran og Irans religiøse og kulturelle særpreg i fortid og nåtid.